

Technická univerzita v Liberci
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

Lubomír Jaroš

Tajemství Křišťálové jeskyně

Jitka Burdová
AJ-ČJ
LS 2014/2015

Obsah

1	Slovníkové heslo autora	3
2	Tajemství Křišťálové jeskyně	4
2.1	Doba a místo děje	4
2.2	Přehled postav a jejich charakteristika	5
2.3	Stručný děj.....	5
2.4	Kompoziční a jazykové prostředky	6
2.5	Hlavní myšlenka díla.....	6
2.6	Zajímavosti.....	7
3	Použitá literatura, zdroje	7

1 Slovníkové heslo autora

JAROŠ Lubomír, *10. 7. 1956 Liberec, prozaik, básník, dramatik, skladatel. Otec byl armádní důstojník, matka pracovala na dráze. Má dva bratry Josefa a Zdeňka. Rané dětství, během kterého se naučil úcty k přírodě, strávil v Nové Loučné u Hrádku nad Nisou a ve Varnsdorfu. Absolvoval střední zdravotnickou školu v Žilině a poté studoval na Farmaceutické fakultě Univerzity Karlovy v Hradci Králové do roku 1983, o rok později získal titul doktora farmacie. Během vysokoškolských studií působil v armádě. Dvakrát se oženil a má čtyři potomky. Od promoce se věnuje svému oboru. Od roku 1990 pracoval v lékárnách v Kroměříži, Hulíně, Liberci, Novém Městě pod Smrkem a v Hrádku nad Nisou. Je členem Jednoty bratrské, České lékárnické komory a Unie českých spisovatelů. V roce 2010 založil Pátečníky, spolek pro rozvoj národní slovesnosti, který má za cíl připomínat díla různých spisovatelů a podporovat autorskou tvorbu. Od roku 2011 vydává svá díla ve vlastním nakladatelství a vydavatelství 1. Lužická. Za publikační činnost získal ocenění *Medaile Franze Kafky za literární činnost* (2009) a *Cena za uměleckou činnost* (2010). Vydával rodový časopis *Rodopisný zpravodaj*, ve kterém zveřejňoval výsledky svého rodopisného bádání. Psát začal během studií na vysoké škole, ale výrazněji se spisovatelství věnuje od 90. let. Do literatury vstoupil sbírkou básní *Neučíš sobě obrazu...* (1997), která zobrazuje řadu osobních prožitků. Divadelní hra *Věra* (1999) je Jarošovo první drama krátkého rozsahu o jednom dějství. Novela *Dáša* (2001) vypráví o studentské lásce a odhaluje část autorova osobního života. V roce 2004 byla vydána kniha *Tajemství křišťálové jeskyně*, první Jarošova publikace určená pro děti a mládež vyprávějící o dobrodružství čtyř sourozenců, kteří v okolí Hrádku nad Nisou objevili dávno zapomenuté podzemní prostory. *Liščí vršek* (2006) je soubor dvanácti povídek z vojenského prostředí. *Písně na národní notu* (2007) je sborník umělých písní inspirovaných lidovou tvorbou. *Vítr na věčnost* (2009) je historický příběh o Miliduchovi, knížeti Lužických Srbů. Vedle dějové linky příběh zdůrazňuje dějiny Lužických Srbů a odkaz na slovanskou vzájemnost. Kniha byla vydána v němčině i srbštině a autor ji považuje za vrchol své tvorby. Další publikací pro děti a mládež je *Vojtišek* (2009), soubor dvaadvaceti pohádek z prostředí Kroměřížska. V knize se střetává svět kouzel a fantazie s reálným světem. *Rozhovor mezi agentem vojenské kontrarozvědky a jeho svědomím* (2010) je publikace na způsob divadelní hry. *Podivné svědectví Václava Korce* (2011) je další Jarošovou tvorbou pro děti a mládež, jejíž děj se odehrává v okolí Chotyně a která čtenáři přibližuje důležité mravní zásady. Kniha *Tři balady o bludné lásce* (2011) představuje utrpení lidí v krajní životní situaci. *U mučednického kůlu*

aneb Jak se obětovat pro umění (2012) je satirická divadelní hra o hledání umělecké pravdy. *Otevírání studánky* (2012) je dětem určené hudební pásmo o významu vody v lidském životě. *Píseň velikonočních jezdců* (2013) je skladba inspirovaná velikonočním zvykem Lužických Srbů. *Řeka* (2013) je další píseň oslavující význam a důležitost vody. *Orlíci na řece* (2013) je další Jarošova publikace věnovaná dětem a mládeži. Vypráví příběh o skautech z Liberecka, kteří se vydají na dobrodružnou vodní výpravu na přehradu Orlík. *Mikuláš* (2014) je další hudební pásmo určené dětem a přibližuje převážně dětský prosincový svátek. Další kniha pro děti a mládež *Vojtíšková dobrodružství* (2015) je souborem čtyřadvaceti pohádek a navazuje na publikaci *Vojtíšek* (2009). Jaroš se věnuje také psaní úvah na rozličná témata a postoje v nich vyjádřené začleňuje do svých děl. Jaroš se snaží v každé své knize podat určité poselství, a to přiblížit historii a předat životní hodnoty. Jaroš věří, že pro přesvědčivé vypravování je důležitá osobní zkušenost, a tak příběhy začleňuje do jemu důvěrně známých míst. Literatuře pro děti a mládež se začal věnovat z důvodu, že vidí důležitost v předávání mravních hodnot dětem. Většinu jeho knih ilustrovala Petra Šnokhausová. Jaroš se kromě krásné literatury věnuje také psaní vědeckých prací.

2 Tajemství Křišťálové jeskyně

Tajemství Křišťálové jeskyně je příběh určený pro děti a mládež. Jedná se o dobrodružnou příběhovou prózu, konkrétně povídku s fantastickými prvky. Příběh byl inspirován lužickosrbskou pověstí o vodnicích. Kniha poprvé vyšla v roce 2004 v nakladatelství Albis International.

2.1 Doba a místo děje

Děj se odehrává v reálném čase autorovy doby. Důkazem mohou být jmenované předměty a reálie a výběr jazykových prostředků. Příběh se rozvíjí v jarní a letní Lužici, převážně v blízkém okolí Hrádku nad Nisou, a některé úseky v Novém Městě pod Smrkem. Zmíněny jsou další obce v okolí Hrádku nad Nisou (Chotyně, Loučná, Žitava) a díky přesnému popisu okolí si Lužice znalý čtenář lehce představí konkrétní místa a dobře se orientuje ve výpravách dětí. Regionálními prvky se jeví umístění děje a pověst, ze které příběh vychází. Místní zakotvení děje je zřejmé v následující citaci: „*Od lesíka (...) byl přímo panoramatický výhled do kraje – na severní straně město Žitava, na východě měsíční krajina*

*povrchových dolů Bogatynia a západ lemoval hřeben Kohoutího vrchu, zakončený pískovcovým zubem.*¹

2.2 Přehled postav a jejich charakteristika

Hlavními postavami jsou sourozenci Luba, Vojta, Milada a Liduška ve věkovém rozmezí osmi až patnácti let. Nejstarší je Luba a nejmladší Liduška. Chlapci mají v příběhu o něco výraznější role než dívky a také častěji rozhodují; na jednu dobrodružnou výpravu se dokonce vydávají pouze oni. Sourozenci mají podobné charaktery. Všichni jsou dobrodružné povahy, jsou zvědaví a odvážní, umí udržet tajemství a drží při sobě, dokážou si vzájemně pomoci. Velmi dobře spolu vychází. Chlapci se více odlišují. Jednají a přemýšlejí logicky a Luba se díky svému věku stává vůdcem výpravy. Logické uvažování dětí je patrné v následující citaci: *„Vypadá to, že dřív vedla cesta nad propastí. Vidiš tu rovinku (...) a tady ten útes? Určitě se tu zřítilo patro.*“² Vojta je také velmi chytrý a dobře se vyzná v mapách. Liduška se ze všech sourozenců nejméně projevuje, pravděpodobně kvůli nižšímu věku. Spousta vlastností se odhaluje skrze jejich činy.

V příběhu se také objevují rodiče, prarodiče a strýc. Tyto postavy mají vedlejší role. Nejvíce z nich se ale projevuje otec dětí, který se jim snaží vštípit lásku k přírodě a dějinám tím, že organizuje rodinné výlety do přírody, při kterých je zároveň zavede na zajímavé historické místo. To dokazuje citace: *„Vzpomeňte na tátu – prochodil s námi kdejaký zapadákov, jen aby nám ukázal, že tam stálo hradiště, trčí křemenná žíla anebo kde mají otevřené muzeum.*“³ Matka a babička spíše znázorňují starostlivost a výchovu, což lze doložit na následující citaci: *„Takhle se chodí k obědu? Kdo to má pro vás pořád ohřívat? A kluky, ty jste neviděly?“*⁴

2.3 Stručný děj

Při jedné z návštěv u prarodičů v Loučné u Hrádku nad Nisou objeví Luba na procházce v okolí vchodu do podzemního kanálu. Na poklopu vchodu je značka člověku podobnému tvora, takzvaného ploutvočlověka. Luba se o svém objevu svěří sourozencům a společně do podzemí podniknou několik výprav. Při druhém prozkoumávání podzemních kanálů děti objeví křišťálový hrad. Při zpáteční cestě z podzemí ale děti poznají, jak příliš je místo

¹ Jaroš, 2004, s. 6.

² Jaroš, 2004, s. 68.

³ Jaroš, 2004, s. 90.

⁴ Jaroš, 2004, s. 86.

nebezpečné. Ač se jim už do jeskyní nechce, chlapani se vrací pro ztracené lano. Na této výpravě narazí na ploutvolidi, kteří se z křišťálového hradu stěhují, protože se jeskyní strop začíná propadat. Do podzemí se děti později vydávají ještě jednou, hlavně na přání děvčat. Po této výpravě si děti začnou všimnat, že jednotlivé vchody do podzemí mizí. Po čase se podzemní jeskyně zhortí a tajemství jeskyně je navždy ztraceno.

2.4 Kompoziční a jazykové prostředky

Příběh je rozdělen do pěti kapitol, které na sebe navazují, a je vyprávěn chronologicky, děj se postupně vyvíjí v rámci jedné linie. Pouze jednou se proud vyprávění rozděluje, a to ve chvíli, kdy se chlapani vydávají na výpravu sami. Dívky v té době zůstávají doma. Zde se objevuje retrospektiva; část výpravy zde chlapani zpětně vypravují sestřám. Děj je vyprávěn v er formě z pohledu dětí. Ve vyprávění se hojně vyskytuje přímá řeč.

Jazyk je spisovný. V přímé řeči zůstávají jazykové prostředky také neutrální, ale objevují se zde i hovorové a nespisovné výrazy. „*No jo, další hodina v čudu, jedeme zpátky!*“⁵ Výběr jazykových prostředků je velmi bohatý a různorodý. Obrazných prostředků se zde mnoho neobjevuje, občas se vyskytne přirovnání, například: „*Ted' si i ostatní všimli netopýra, který se tu proháněl jako někde na lukách.*“⁶

2.5 Hlavní myšlenka díla

Domnívám se, že *Tajemství Křišťálové jeskyně* čtenáři nenásilně ukazuje, jak může být příroda krásná a že se bohatství neměří pouze ve zlatě, ale také v zážitcích. Děti si z dobrodružství odnášejí vzpomínky, které jim zůstanou a které jim nikdo nevezme.

Příběh má také morální poselství. Během výprav se děti občas dostanou do situace, kdy se musí rozhodnout. Jednou přemýšlí, zda si mají z hradu odnést vzácné kovy, jindy zase situace vyžaduje pomost sourozenci. Morální aspekt díla vyjadřuje následující citace: „*Nevezmeme si něco na památku? (...) Máš pravdu. Když nejsou naše, tak nám nepatří.*“⁷ Dobrodružství, které děti zažívají, je stmeluje a odkrývá jim zázraky přírody a i něco málo z dějin Lužice.

⁵ Jaroš, 2004, 27.

⁶ Jaroš, 2004, s. 44.

⁷ Jaroš, 2004, s. 73.

2.6 Zajímavosti

Tajemství Křišťálové jeskyně vyšlo prozatím jednou, a to za podpory města Hrádku nad Nisou. Příběh doplňují detailní ilustrace od Jany Hakenové. Pod každým obrázkem je uveden krátký popis přímo z textu.

Kniha *Tajemství Křišťálové jeskyně* je první Jarošovou knihou určenou pro děti a mládež. Čtyřlístek sourozenců má předobraz v Jarošových vlastních dětech.

3 Použitá literatura, zdroje

HOŘANSKÁ, Jaroslava. PharmDr. Lubomír Jaroš: Za laskavost člověk nemusí nic chtít. *Časopis českých lékárníků*, 2007, roč. 79, č. 8, s. 12–13.

JAROŠ, Lubomír. *Tajemství Křišťálové jeskyně*. Ústí nad Labem : Albis International, 2004.

JAROŠ, Lubomír. In: [Www.nahrade.zdravcentra.cz](http://www.nahrade.zdravcentra.cz) [online]. 2007 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: http://nahrade.zdravcentra.cz/index_24406.htm.

JAROŠ, Lubomír. In: [Www.nahrade.zdravcentra.cz](http://www.nahrade.zdravcentra.cz) [online]. 2007 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: http://nahrade.zdravcentra.cz/index_28933.htm.

Každá má kniha nese poselství. *Hrádecko*, 2011, roč. 20, č. 11, s. 7.

PharmDr. Lubomír Jaroš nezahlí. *Časopis českých lékárníků*, 2012, roč. 84, č. 5, s. 24.